

4. Chuiko O. & Fedorenko O. (2020). Levels of social integration of internally displaced persons in the host community. *Regional Formation and Development Studies, No.2*. DOI: <http://dx.doi.org/10.15181/rfds.v31i2.2093>
5. Niemets, L. M., Husieva, N. V., Pohrebskyi, T. H., Bartosh, O. V., & Lohvynova, M. O. (2020). Integration of internally displaced persons of Ukraine: realities, problems, perspectives. *Visnyk of V. N. Karazin Kharkiv National University, Series "Geology. Geography. Ecology"*, (51), 140-157. <https://doi.org/10.26565/2410-7360-2019-51-10>
6. Поліщук В. А., Олексюк Н.С. & Бачинська О.М. (2023). Інтеграція внутрішньо переміщених осіб у приймаючі громади: соціально-економічний аспект. *Управління змінами та інновації, №6*. Отримано з: <https://cmi.politehnica.zp.ua/index.php/journal/article/view/71/66>

Мазур Х.В., студентка БП-4
кафедри «Школа соціальної роботи ім. В.І. Полтавця»,
Національний університет «Києво-Могилянська академія»
khrystyna.mazur@ukma.edu.ua

Кальницька К.О., кандидат психологічних наук,
доцентка кафедри «Школа соціальної роботи ім. В.І. Полтавця»,
Національний університет «Києво-Могилянська академія»
k.kalnytska@ukma.edu.ua

РЕАДАПТАЦІЯ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Реадаптація внутрішньо переміщених осіб (ВПО) стала одним із найгостріших викликів для України в умовах повномасштабної війни. Втрата домівок, джерел доходу та соціальних зв'язків мільйонами громадян створила потребу в розробці стратегічних рішень для їх інтеграції та забезпечення гідного життя. Важливість вирішення цієї проблеми набуває особливої актуальності через масштабність явища, що впливає на всі сфери життя держави.

Статистика тільки підтверджує масштаб виклику: станом на червень 2024 року понад 4,6 мільйона осіб були офіційно зареєстровані як ВПО, а ще понад 3,5 мільйона залишалися переміщеними на момент жовтня 2024 року (Апарат Верховної Ради України, 2024; МОМ, 2024). Водночас значна частина людей вже повернулися до своїх домівок, що демонструє необхідність паралельно працювати над адаптацією у нових громадах і підтримкою повернення. Тиск на інфраструктуру і соціальні ресурси, спричинений цими процесами, вимагає довгострокових та інтегрованих рішень.

Основа для реадаптації була закладена ще у 2014 році з прийняттям Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» (№ 1706-VII), який передбачає реєстрацію, доступ до освіти, медицини та працевлаштування переміщених осіб (Закон України, 2014). Однак навіть ефективне законодавство має свої обмеження через

недостатнє фінансування програм і заходів, обмежений доступ до житла та дискримінацію на ринку праці (Національний інститут стратегічних досліджень, 2017). Такі труднощі ставлять під сумнів успішність повноцінної інтеграції та потребують додаткових заходів.

Потреби уразливих груп, зокрема жінок, дітей, літніх людей і осіб з інвалідністю, вимагають особливої уваги. Ці групи найбільш схильні до негативного впливу зовнішніх факторів, включаючи психологічні травми та соціальну ізоляцію (Perez-Felkner, 2013; Музиченко, 2016). Адекватна підтримка повинна охоплювати не лише матеріальні ресурси, але й доступ до реабілітаційних послуг та психосоціальної допомоги, що сприяють відновленню нормального життя.

Розуміння потреб ВПО знайшло відображення у Стратегії державної політики щодо внутрішнього переміщення, затвердженій у 2023 році. Документ зосереджується на реконструкції житла, компенсації збитків та підтримці соціальної згуртованості громад (Кабінет Міністрів України, 2023). Проте реалізація цієї стратегії супроводжується численними викликами, такими як обмежене фінансування і недостатня швидкість виконання запланованих заходів.

Для подолання цих проблем дослідники пропонують два ключові підходи до реадaptaції. Перший, ресурсний, фокусується на задоволенні базових потреб ВПО – йдеться про забезпечення житлом та доступ до медицини й освіти (Путінцев & Пащенко, 2018). Другий, соціокультурний, акцентує увагу на подоланні культурних бар'єрів і адаптації до нового соціального середовища. Використання цих підходів у комплексі забезпечує ефективну підтримку внутрішньо переміщених осіб і сприяє їх інтеграції.

Окрім традиційних підходів, сучасні методи, такі як інтегративна терапія (ІАТ), базована на моделі ADAPT, і психосоціальні інтернет-інтервенції, дозволяють ВПО ефективно справлятися зі стресом та іншими подібними викликами (Spanhel et al., 2019; Tay et al., 2019). Ці інноваційні рішення, враховуючи економічні та соціальні ресурси, стають ключовими у створенні умов для стабільної інтеграції.

Таким чином, реадaptaція внутрішньо переміщених осіб є багаторівневим і складним процесом, що залежить від узгоджених зусиль уряду, громадянського суспільства та місцевих ініціатив. Тільки інтеграція матеріального забезпечення, соціальної підтримки, психологічної стабільності та політичної волі дозволить досягти стійкої реадaptaції та гідного життя людей.

Список використаних джерел:

1. Апарат Верховної Ради України. (2024). *Аналітичний звіт щодо реалізації положень Закону України "Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб"* (підготовлено Тимчасовою спеціальною комісією Верховної Ради України з питань захисту майнових та немайнових прав внутрішньо

- переміщених та інших осіб, постраждалих внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України). Київ.
2. Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» від 20.10.2014 № 1706-VII. (2014). *Відомості Верховної Ради України*, 52, ст. 220.
 3. Кабінет Міністрів України. (2023, 7 квітня). Про схвалення Стратегії державної політики щодо внутрішнього переміщення на період до 2025 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2023-2025 роках (Розпорядження № 312-р). Київ.
 4. Кобильченко, В. В., & Омельченко, І. М. (2024). Ресоціалізація та десоціалізація як форми прояву соціалізації дітей з особливими освітніми потребами в умовах війни. У *Матеріали XIV Міжнародної науково-практичної конференції «Соціалізація особистості у сучасних соціокультурних та соціально-політичних контекстах»* (с. 116-119). Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди.
 5. Міжнародна організація з міграції (МОМ). (2024). *Звіт про внутрішнє переміщення населення в Україні: жовтень 2024 року*.
 6. Музиченко, І. В. (2016). ВИМУШЕНІ ПЕРЕСЕЛЕНЦІ: ПРОБЛЕМА СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ АДАПТАЦІЇ. *Освіта та розвиток обдарованої особистості*, 9(52), 18-21.
 7. Національний інститут стратегічних досліджень. (2017). *Аналітична доповідь до Щорічного Послання Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2017 році»*. НІСД. https://niss.gov.ua/sites/default/files/2019-02/Poslanya_druk_fin.pdf
 8. Perez-Felkner, L. (2013). Socialization in Childhood and Adolescence. In J. DeLamater & A. Ward (Eds.), *Handbook of Social Psychology* (pp. 107-129). Springer, Dordrecht. https://doi.org/10.1007/978-94-007-6772-0_5
 9. Путінцев, А. В., & Пащенко, Ю. Є. (2018). АДАПТАЦІЯ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ В РЕГІОНАХ УКРАЇНИ: СУТНІСТЬ, ПОНЯТТЯ, ПІДХОДИ. *ЕКОНОМІКА. ФІНАНСИ. МЕНЕДЖМЕНТ: актуальні питання науки і практики*, (9).
 10. Spanhel, K., Schweizer, J. S., Wirsching, D., Lehr, D., Baumeister, H., Bengel, J., & Sander, L. (2019). Cultural adaptation of internet interventions for refugees: Results from a user experience study in Germany. *Internet Interventions*, 18, 100252. <https://doi.org/10.1016/j.invent.2019.100252>
 11. Tay, A. K., Miah, M. A. A., Khan, S., Badrudduza, M., Morgan, K., Balasundaram, S., & Silove, D. (2019). Theoretical background, first stage development and adaptation of a novel Integrative Adapt Therapy (IAT) for refugees. *Epidemiology and Psychiatric Sciences*, 29, e47. <https://doi.org/10.1017/S2045796019000416>

Вербицька Г.О., студентка БП-4
кафедри «Школа соціальної роботи ім. В.І. Полтавця»,
Національний університет «Києво-Могилянська академія»
hanna.verbytska@ukma.edu.ua

Стефанова О.А., кандидат наук з державного управління,
старша викладачка кафедри «Школа соціальної роботи імені В.І. Полтавця»,
Національний університет «Києво-Могилянська академія»
o.stefanova@ukma.edu.ua